

• اخلاق تشکیل داتی •

اخلاق تشکیلاتی حجت الاسلام نظافت

فرهنگ یک ملت، بستر اصلی زندگی انسان و شامل ذهنیات و اندیشه ها، ایمان و باورها، آداب و سنت ها و ذخیره های فکری و ذهنی آن ملت است. اجرای این گونه فعالیت های فرهنگی، نیازمند آموزش های ویژه، برنامه ریزی های مدون و نیز مستلزم فکر و اندیشه و بهره گیری از روش های علمی است.

با عنایت به جایگاه رفیع تشکل های فرهنگی و تأثیرات مثبت آنها در جامعه، می توان برای تشکل های فرهنگی کارکردهای متعددی تعریف کرد.

در این میان برای ترویج اخلاق تشکیلاتی می توان گام های بلندی برداشت، فراتر از اخلاق انسانی که از آن می توان به «اخلاق الهی» تعبیر کرد، باید به گونه ای روابط انسانی را تعریف کرد که نشان دهنده ی فعالیت و حضور فرد مؤمن، متخلق، آگاه و دلسوز در همه ی صحنه ها به خصوص در فضای تشکیلات باشد.

فصل اول: مبانی اخلاقی کار فرهنگی

انگیزه قوی و صبر فراوان: انگیزه قوی باعث تداوم کار، و جلوگیری از کسالت می شود. در روایت هم آمده است: هیچ جسمی به کاری که انگیزه اش قوی است، ضعف نشان نمی دهد.

فرهنگ امری دیرپاست که تغییر آن زمان می خواهد و کسانی در این راه توفیق پیدا میکنند که حوصله زیاد داشته باشند. کسی که می خواهد کار فرهنگی انجام دهد باید به کارش اعتقاد و انگیزه قوی داشته باشد، علاوه براین، باید ضرورت این کار و جایگاه کار فرهنگی و تشکیلات را به درستی شناخته باشد.

احساس مسئولیت: برخی انسان ها مسئولیت پذیر هستند و برخی نیستند. امیرالمومنین می فرماید: شما مسئول هستید؛ حتی نسبت به زمین و حیوانات.

تقوا باعث احساس مسئولیت می شود یعنی کسی که می خواهد رهبر انسان های پرهیزگار باشد، باید در برابر محیط اطرافش احساس مسئولیت کند.

این مسئولیت درجه بندی دارد: ۱. مراقب خودتان باشید. ۲. خودتان و اهل تان را از آتش حفظ کنید. گاهی اهل انسان همسر و فرزندان و گاهی نزدیکان، هم محلی ها و هم شهری ها و... هستند.

درد مندی: دردمندی یا همدردی یکی از ارزش های والای انسانی و از نشانه های سلامت دل و روح انسان است. امیرالمومنین می فرمایند: آیا دلم را خوش کنم که به من بگویند امیرالمومنین، اما در مشکلات روزگار با زیردستانم شریک نباشم؛ مانند حیوانی که گوشه خانه بسته شده و غصه اش علفش است...

نماز و زکات: این دو، دو بال برای پرواز هستند. در عرصه فرهنگ و اخلاق، نماز جامعه را سالم نگه می دارد و از زشتی ها جلوگیری می کند و زکات رابطه نزدیکی با نماز دارد.

کار فرهنگی نوعی زکات دادن است: زکات علم نشر آن است. وقتی پیامی گرفتیم باید آن را به دیگری منتقل کنیم تا لیاقت دریافت دوباره داشته باشیم.

یار و یاور حق: انسان در پذیرش حق سه دسته اند: بعضی مقابل حق ایستاده اند، بعضی بی تفاوت هستند و بعضی یاور حق. یاری خداوند به یاری پیغمبر، امام و انسان کامل است. جایگاه کار فرهنگی این است که امام مان را یاری کنیم و باری از روی دوش امام مان برداریم. امام مسئول هدایت و تربیت انسان هاست، امام محافظ دین است و کمک می خواهد. امام رضا فرمودند: خدا رحمت کند کسی که امر ما اهل بیت را زنده کند. احیای امر به آموختن علم اهل بیت و آموزش به دیگران است.

فصل دوم: اصول اخلاقی در کار تشکیلاتی

جذب نیرو:

در کار تشکیلاتی ابتدا باید جذب نیرو کرد زیرا با دشمنی که تشکیلاتی کار می کند نمی توان به تنهایی مبارزه کرد. اولویت قرآن بیشتر بر مبنای کار جمعی است. نیرویی باید جذب کرد که بتوان با آن، یکدل و یک هدف بود.

در تشکیلات اسلامی هر کس در برابر بقیه مسئولیت دارد و رهبرش را یاری می کند. اگر بخواهیم در جذب و تربیت نیرو موفق باشیم باید به اصولی توجه داشته باشیم:

رحمت و مهربانی: امیرالمومنین می فرمایند: رحمت را شعار دلت قرار بده. منظور این است که: همانطور که لباس زیر به بدن چسبیده است، محبت نسبت به خلق خدا باید به دلمان چسبیده باشد.

اگر محبت خلق در دلمان باشد، صبر و حوصله و حلممان زیاد می شود. خلق و خوی نیکو ویژگی رهبر موفق است؛ زیرا اخلاق ابزار توفیق، مایه ی ترویج، وسیله ی موفقیت آدمی در برخوردهای اجتماعی، عامل تبلیغ، مدافع حقانیت و زمینه ساز پذیرش و نفوذ در افراد دیگر، ولو مشرک و کافر است. اگر نرمخو شدیم، آهن ربای وجودمان دیگران را جذب می کند.

نرم گویی: یکی از مسائلی که در برخورد با همگان باید به آن توجه بیشتری شود داشتن لحنی نرم و مهربان است. حضرت علی فرمودند: زبانت را به نرم گویی و سلام کردن عادت بده تا دوستانت افزون شوند و دشمنانت کاهش یابند.

قرآن کریم در رابطه با زیبا گویی می فرماید: «...قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا...» با مردم به زبان خوش سخن بگویند.

تقوا: از جمله مسائل اخلاقی که باید در رفتارمان مشهود باشد، تقواست؛ زیرا تقوا عامل اجتناب انسان از محرّمات الهی است. امام جعفر صادق فرمودند: هر که بداند خدای عزوجل او را می بیند و هر چه می گوید و انجام می دهد را، می شنود و از آن آگاه است و همین دانش او را از کارهای زشت باز دارد، کسی است که از مقام پروردگارش ترسیده و خود را از هوس باز داشته است.

حلم و شرح صدر: بردباری در برابر سخنان ناآگاهانه و رفتار نامناسب دیگران را می توان حلم نامید. از نظر حضرت علی شجاع ترین مردم کسی است که با بردباری بر جهل پیروز شود. فایده ی حلم، دوستی و محبوبیت است.

گذشت: مهربانی با مردم و برخورد پسندیده با آنها از دستورات اسلام است. با زیر دستان خود باید با عفو و رحمت رفتار کنیم؛ چراکه عفو و گذشت عامل مهمی در جذب افراد است.

رازداری: یکی از ارزش‌های والای اجتماعی و انسانی رازداری است. در ارتباط با مردم و به خصوص فضای تشکیلات رازداری، موجب جلب اعتماد مخاطب و در نتیجه جذب او خواهد شد.

وفا به عهد: حضرت علی فرمودند که مبایدا به وعده‌های که به مردم دادی عمل نکنی؛ چرا که این کار خشم خدا و مردم را بر می‌انگیزاند و دشمنی بزرگ نزد خدا آن است که بگویید و عمل نکنید. همچنین فرمودند: وفاداری و پایبندی به عهد و پیمان سبب الفت است.

نگه‌داشت نیرو:

چگونه نیروها را نگه داریم؟ بعضیها نیرو جذب می‌کنند اما نمی‌توانند آنها را نگه دارند. امیرالمؤمنین فرمودند: عاجزترین مردم کسی است که برادر و دوست پیدا نکند و عاجزتر از او کسی است که دوستی را که پیدا کرده، از دست بدهد. رعایت نکات اخلاقی زیر، دوستی‌های ما را دوام می‌بخشد.

خوش خلقی: اگر کسی رفتارش نرم باشد دوستیهایش دوام پیدا می‌کند. فرمول جذب، نرمش و خوش خلقی است. فرمول نگهداری هم همین است. اثر اول خوش خلقی جذب است، اثر دوم، نگهداری نیرو و اثر سوم، تبدیل مخالفان به موافقان است. امیرالمؤمنین می‌فرماید: در برابر کسی که با تو به خشونت رفتار می‌کند، نرمی پیش گیر؛ که به زودی او در برابر تو نرم خواهد شد.

خودسازی: تا خودمان را بسازیم نمی‌توانیم دیگران را بسازیم و تا خودمان را رهبری نکنیم نمی‌توانیم دیگران را رهبری کنیم. امام خمینی (ره) در این خصوص کلمات عبرت‌آوری می‌فرماید: مبارک آن وقتی است که خودمان را بسازیم و دنبال آن، کشور را. خداوند در قرآن می‌فرماید: تا مردم تغییر را از خودشان شروع نکنند، خدا سرنوشت آنها را تغییر نمی‌دهد.

چهره‌ی گشاده: حضرت علی فرمودند: چهره‌ی گشاده داشتن، دام دوستی است. تا محبوب نباشیم نمی‌توانیم جذب کنیم. کسی که محبوب شد، به او خوشبین می‌شوند و حرفهایش را می‌پذیرند. این سنت خداوند است که محبت مؤمنان را در دلها قرار می‌دهد و پیامبر در قلعه‌ی ایمان و عمل صالح قرار دارد.

فصل سوم: مولفه‌های مقبولیت در زندگی تشکیلاتی

برای این که مقبولیت اتفاق بیفتد چند چیز لازم است.

۱. **محبوب شدن:** عنصر اصلی مقبولیت، محبوبیت است. خداوند می‌فرماید: کسانی که ایمان آوردند و عمل صالح انجام دادند، ما محبتشان را در دلها قرار می‌دهیم.

عمل صالح کاری است که: ۱. به خاطر خدا باشد. ۲. طبق دستور و سنت باشد. ۳. به جا باشد.

مصداق‌های عمل صالح چیست؟ سلام کردن، لبخند زدن، حوصله داشتن، تحمل کردن، هدیه دادن، سفره انداختن و ...

۲. **یاری کردن برادر مومن:** دومین مؤلفه، بار برداشتن و یاری کردن برادر مؤمن و هم نوع است. امیرالمؤمنین از یارانش گله می‌کند و می‌فرماید: دیگر از روی دوش یکدیگر باری بر نمی‌دارید.

امام صادق فرمودند: که از نشانه‌های ایمان خالص نیکی به برادران دینی و تلاش و جدیت برای رفع مشکلات آنان در تمام زمینه‌ها و در هر شرایطی است.

۳. اکرام کردن: سومین مؤلفه، اکرام است. اکرام یعنی احترام و پا سداشتن شخصیت دیگران. احترام گذاشتن، مشورت، گذشت و مسؤولیت سپردن مصداقهای بارز اکرام هستند.

مشورت: از میان مؤلفه های اکرام مشورت به معنی تکریم شخصیت است. مشورت با مردم علاوه بر آن که استفاده از عقل و اندیشه ی دیگران در کارهاست، نوعی تکریم شخصیت طرف مشورت هم هست.

حضرت علی فرمودند: کسی که استبداد به رأی داشته باشد هلاک می شود و کسی که با مردان مشورت کند در عقل آنها شریک شده است.

مسؤولیت سپردن: مسؤولیت سپردن و اعتماد کردن مؤلفه های دیگر اکرام هستند. تشکیلهایی که سقوط می کند، دلیلش این است که کادرسازی نشده است. اگر تشکیلات، بتواند دیگران را در کارها دخیل کند، سقوط نمیکند. از طرفی شرکت دادن دیگر افراد در فعالیتهای فرهنگی، جذابیت و نشاط و پویایی کار را به همراه دارد و نیز موجب تکریم شخصیت آنان می شود.

۴. تواضع داشتن:

چهارمین مؤلفه هی مقبولیت، تواضع است. مسؤول تشکیلات باید تواضع داشته باشد. در روایتی از امام صادق چنین نقل شده است که در تشکیلاتی که پیامبر ایجاد کرده بودند، هی چکس به خودش اجازه نمی داد که برای خود نوعی فضیلت طبقاتی قائل بشود. هی چکس حق نداشت انسا نها را بر اساس پول ارز شگذاری کند.

رسول اکرم فرمودند: تواضع و فروتنی وسیله ی سربلندی و سرافرازی است، تواضع کنید تا خدای متعال مقام شما را بلند گرداند.

تواضع های ناپسند:

تواضعی که بوی ذلت دهد: پیامبر فرمودند: خوشا به حال کسی که تواضعش از سر ذلت نباشد. تواضع در برابر متکبران: حضرت فرمودند: هرگاه متواضعان امت مرا دیدید در مقابل شان تواضع کنید و زمانی که با متکبران برخورد کردید، بر آنها تکبر کنید که این رفتار موجب ذلت و خواری متکبران میشود.

تواضع در برابر ثروتمندان: پیامبر فرمودند: آنکس که سراغ ثروتمندی بیاید و برای به دست آوردن ثروتش در برابر او تواضع کند دو ثلث دینش بر باد رفته است.

تواضع در مقابل کافران: مؤمنان در برابر کافران بر آنان سخت اند ... در برابر کافران عزیز و نیرومندند.

۵. عظمت پیدا کردن: پنجمین مؤلفه ی مقبولیت، عظمت پیدا کردن است. مسؤول تشکیلات باید در چشمها بزرگ باشد. نباید او را کوچک ببینند؛ وگرنه مقبولیت ندارد. در دعای عرفه می خوانیم: خدایا مرا در چشمها بزرگ کن و در درون خودم مرا کوچک کن.

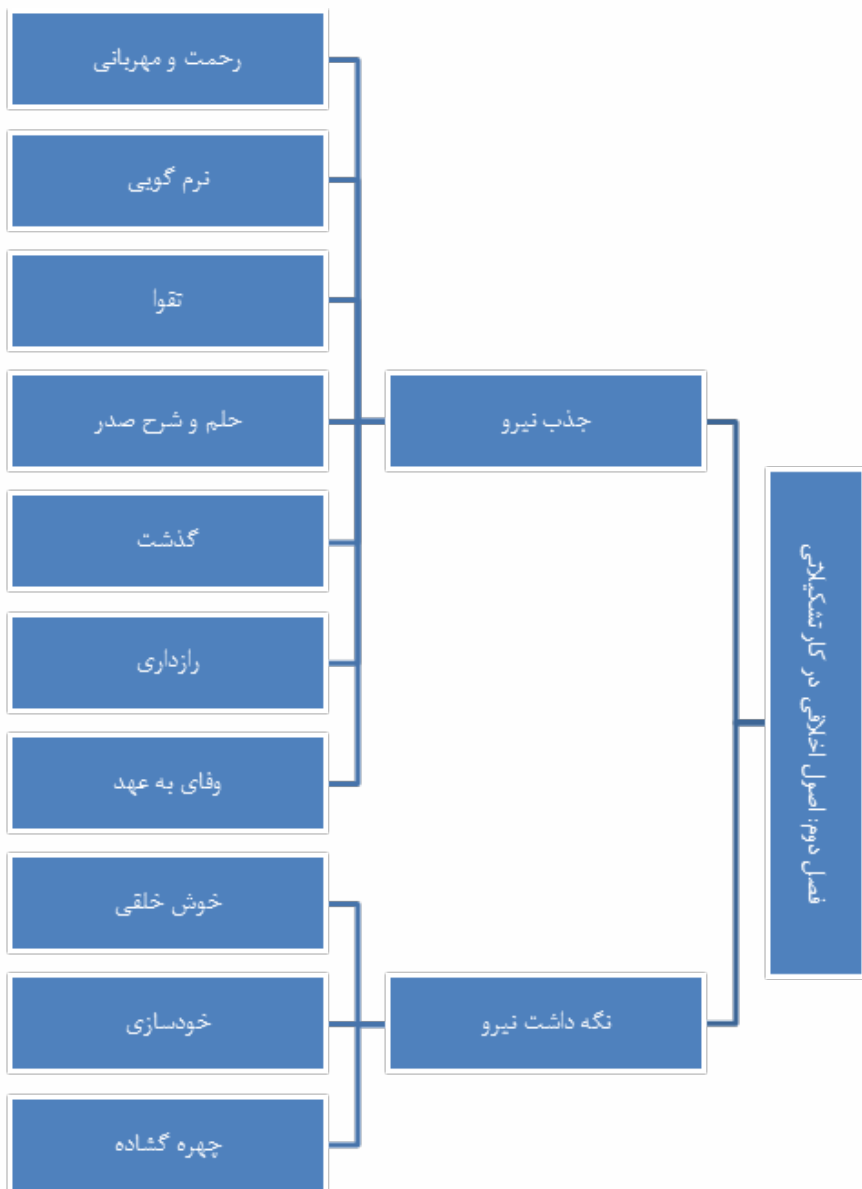
چه کنیم که در چشمها بزرگ شویم؟

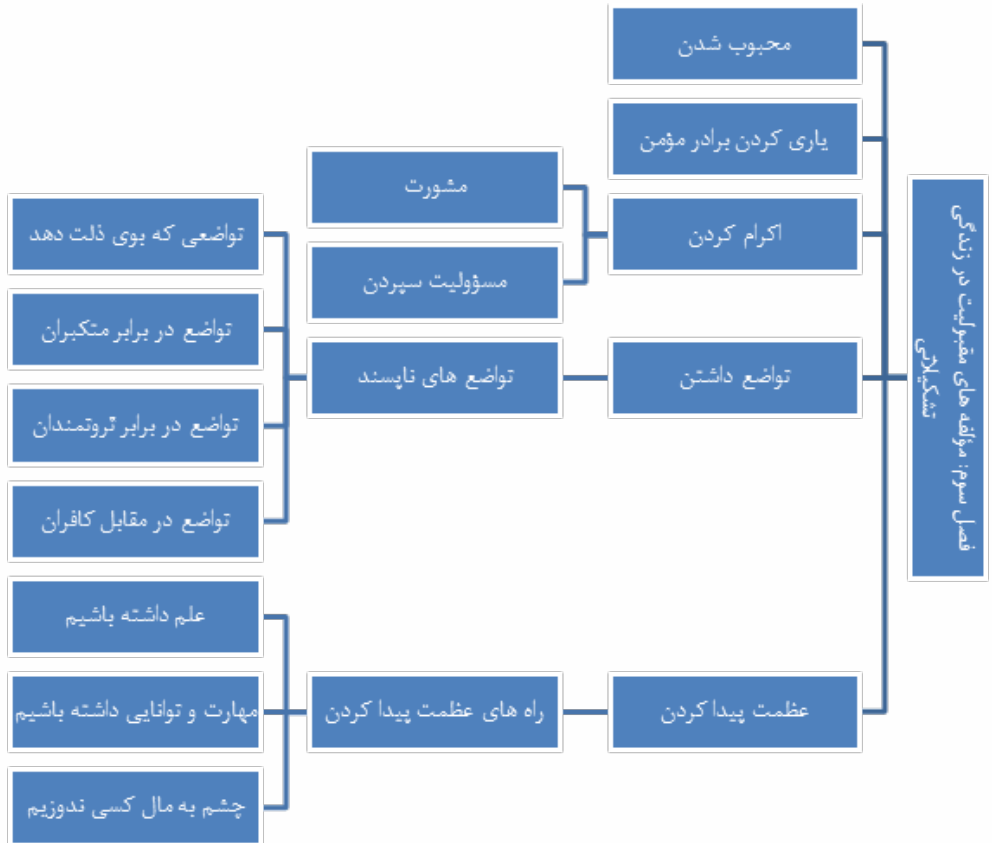
۱. علم داشته باشیم. ۲. مهارت و توانایی داشته باشیم. ۳. چشم به مال کسی ندوزیم.

سخن پایانی

- از مجموعه ی فرمانها و دستورالعمل های حکومتی امیرالمؤمنان میتوان وظایف مسؤولان و کارگزاران را در رفتار با مردم به این شرح دانست:
- خود را به واقع خدمتگزار مردم دانستن
 - هدف وجودی خود را در مسؤولیتی که دارند، برای مردم دیدن مدارا کردن با مردم و ملایمت در برخورد با آنها
 - به کار گرفتن کلمات و زیباترین عبارات در برخورد با مردم
 - انجام امور مردم باخوش اخلاقی، میل و علاقه
 - پرهیز از هر گونه رفتار غیر انسانی و خلاف کرامت، عزت و حرمت مردم
 - پاسداری از عدالت و رعایت عدالت در رفتار با مردم و انجام دادن کارهای آنها
 - پرحوصله و بردبار بودن در برخورد با تقاضاها، نیازها و خواسته های مردم
 - خوشرویی و گشاده رویی در رویارویی و برخورد با مردم
 - داشتن رفتار صادقانه و پرهیز از هر گونه فریبکاری و پنهانکاری و دروغگویی

”

فرهنگ یک ملت، بستر اصلی زندگی انسان و شامل ذهنیات و اندیشه ها، ایمان و باورها، آداب و سنت ها و ذخیره های فکری و ذهنی آن ملت است. اجرای این گونه فعالیت های فرهنگی، نیازمند آموزش های ویژه، برنامه ریزی های مدون و نیز مستلزم فکر و اندیشه و بهره گیری از روش های علمی است.

با عنایت به جایگاه رفیع شکل های فرهنگی و تأثیرات مثبت آنها در جامعه، می توان برای شکل های فرهنگی کارکردهای متعددی تعریف کرد.

در این میان برای ترویج اخلاق تشکیلاتی می توان گام های بلندی برداشت، فراتر از اخلاق انسانی که از آن می توان به «اخلاق الهی» تعبیر کرد، باید به گونه ای روابط انسانی را تعریف کرد که نشان دهنده ی فعالیت و حضور فرد مؤمن، متخلق، آگاه و دلسوز در همه ی صحنه ها به خصوص در فضای تشکیلات باشد.

“

پایگاه پژوهشی ملی راهبردی

RAHBORDI.ir

